

Дементьева Т. С.,

викладачка кафедри корейської і японської філології
Київського національного лінгвістичного університету

ПРАКТИЧНА ТРАНСКРИПЦІЯ ЯПОНСЬКИХ ДОВГИХ ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. Статтю присвячено проблемі розробки методу японсько-української практичної транскрипції слів, що містять довгі голосні: українськими японознавцями була запропонована низка способів, більшість із яких була впроваджена у наукову діяльність, та за відсутності ustalених норм передача цих звуків в українських виданнях значно різниться. Було розглянуто питання можливості відтворити довготу японських голосних на письмі українською мовою без залучення додаткових діакритичних символів, незнайомих пересічному читачу, і при цьому коректно відобразити будову оригінального слова та його ритм. Проаналізовано низку можливих методів *транскрипції* / *транслітерації* довгих голосних та визначено, що найбільшого поширення на практиці набув метод, який склався традиційно й передбачає скорочення довгих звуків та їх запис єдиною відповідною українською літерою, оскільки відомо, що довгі голосні в українській мові відсутні. Водночас такий метод подекуди не до кінця задовольняє ні мову-джерело, ні мову-мету. Розглянуто досвід і рекомендації стосовно практичної транскрипції українською мовою запозичень з деяких європейських мов, а також особливості ритму японських лексичних одиниць та визначено, що на відміну від *транскрипції*, де доцільним є додавання макронів, для *транслітерації* більш оптимальним можна вважати метод запису за допомогою подвоєння відповідних українських літер. Задля більш коректного відображення усіх особливостей оригінальної вимови, що є вимогою до сучасної практичної транскрипції незасвоєних запозичень, цей метод може бути вдосконалений введенням апострофів для розмежування нагромаджень ідентичних літер. З огляду на проведений аналіз, було сформульовано можливі правила *транскрибування* / *транслітерації* українською мовою комбінацій мор, що позначають довгі голосні у японській мові.

Ключові слова: японська мова, фонетика японської мови, довгі голосні звуки, транскрипція, транслітерація, японсько-українська практична транскрипція.

Постановка проблеми. Відтворення фонетичних особливостей японської мови засобами українського алфавіту вже тривалий час є викликом для вітчизняних японознавців, однак ми і досі не можемо стверджувати про наявність єдиної оптимальної системи японсько-української практичної транскрипції. Зокрема, на нашу думку, особливо актуальною залишається проблема відтворення японських довгих голосних українською мовою, яка оперує лише короткими голосними. Важливість і складність цього аспекту зумовлюються, по-перше, головною функцією короткості-довготи звуків – смислорозрізненням: おばさん ([obasan], *тітка*), але おばあさん ([oba:san], *бабуся*); ひる ([çi:ɾu], *обід*), але ヒール ([çi:ɾu], *нідбори*); とかい ([tokai], *місто*), але とうかい ([to:kai], *руйнування*) тощо. По-друге,

довжина голосних є одним зі складників, що безпосередньо впливають на ритмічну структуру японського мовлення, для якого ритм є так само значущим, як і правильна розстановка наголосів, інтонаційні малюнки тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здебільшого дослідженнями звукового складу японської мови займалися японські та західні вчені, як-от Кіндаїчі Харухіко, Іноуе Фуміо, Кубозоно Харуо, Шін'їчі Танака, Тімоті Венс, Кікуо Маєкава та багато інших. Серед досліджень українських науковців можемо відмітити працю Комарницької Т. і Комісарова К. «Сучасна японська літературна мова. Теоретичний курс» (2012), де автори висвітлили деякі теоретичні засади японської фонетичної системи. Крім того, варто згадати ряд науковців, як-от Федоришина М., Бондаренка І., Рубеля В., Бондара О. та ін., роботи яких були присвячені розробці методів японсько-української практичної транскрипції. Серед них особливо вирізняється праця Коваленка О. (2012), у якій автор ґрунтовно аналізує фонетичні системи японської та української мов.

Тим не менш, на сьогоднішній день порівняно невеликий доробок українських японознавців у царині японської фонетики не до кінця відповідає на одне з найбільш актуальних питань – яким чином передавати довгі японські голосні українською абеткою. Тут зауважимо, що вченими була запропонована низка способів, більшість із яких успішно використовуються у науковій літературі, та за відсутності ustalених норм передача цих звуків в українських виданнях значно різниться.

Так, Бондаренко І. пропонує на вибір декілька варіантів запису: «...можна використовувати як подвійне написання відповідних українських літер: [aa], [ii], [yy], [ee], [oo], так і спеціальні позначки: [a:], [i:], [y:], [e:], [o:] чи [ā], [ī], [ŷ], [ē], [ō]. Остання, як на нашу думку, графічно більш виразно передає саме «подовження», а не «подвійну вимову» японських голосних» [1, с. 80]. При цьому часто українські науковці користуються саме двокрапкою (/a:/) – за радянською традицією або, можливо, імітуючи фонетичну транскрипцію за стандартами міжнародного фонетичного алфавіту (МФА). Наприклад, такий запис можемо знайти в Японсько-українському словнику (2012) Бондаренка І. та ін.: «[імо:то-сан]» (妹さん), «[ото:то]» (弟), «[то:кьо:]» (東京) [2, с. 47]; у публікаціях Комісарова К. і Боришполець Ю.: «[шю:кан]» (習慣), «[то:]» (十) [3, с. 259]; у статтях Букрієнка А.: «/ко:кай/» (航海), «/до:джо/» (童女), «/до:рі/» (どおり) [4, с. 240–241] тощо. Однак, як слушно зауважує Коваленко О., двокрапка першочергово є розділовим знаком, який означає уточнення «а саме», та й просто візуально розриває слово [5].

Також останнім часом у роботах лінгвістів дедалі частіше використовуються макрони за західною традицією (/ā/) чи, рідше, циркумфлекси (/â/) – щоправда здебільшого ці діакри-

тичні знаки супроводжують транскрипцію латиницею за системою Гепберна. За словами Коваленка О.: «Так довготу голосного фіксують у класичних мовах – латині, санскриті, а також англійській транслітерації японської мови на Заході та самій Японії. Це стара, перевірена часом, традиція» [5]. Науковець пропонує використовувати макрони й у своїй праці, присвяченій системі японсько-української практичної транскрипції [6, с. 213].

Однак, у контексті японсько-української мовної пари розробки наших попередників більшою мірою відносяться до *транскрипції*, ніж до *транслітерації* (ці поняття ми розрізняємо, хоча маємо на увазі, що вони обидва є різновидами практичної транскрипції [7, с. 111–112]), оскільки передбачають використання додаткових діакритичних символів, що не підходить для використання у неспеціальній літературі, ЗМІ тощо, які здебільшого спрямовані на осіб, що не володіють японською мовою. При цьому, як на нашу думку, найбільшим викликом є передача довгих голосних, коли діакритичні знаки здебільшого опускаються, і отримані запозичення виходять зручними для прочитання, але часто віддаленими від оригінального звучання.

Також деякі мовознавці для позначення довготи використовують подвоєння відповідної української літери. Так, у роботі Федоришина М. можемо знайти: «тоойоо кандзі хьоо» (当用漢字表), «юусан» (遊山), «роомадзі» (ローマ字), «кьо-оіку» (教育), «годзюоун» (五十音) тощо [8, с. 40–41]. У Японсько-українському тематичному словнику ономастичної лексики (2016) Егави Х. та Кобелянської О. бачимо ономастичні «няа-няа» (ニヤーニヤー), «пюу-пюу» (ピューピュー) чи «ваа-ваа нау» (ワーワー泣く) [9, с. 10–11]. А Семенко С. запис слова 用木 як «йоооооу» коментує так: «Використання в цьому слові подвоєного (вірніше, подовженого) голосного [oo] повністю відповідає його японській вимові [...]. І хоча практична транскрипція японських слів літерами українського алфавіту дозволяє в таких випадках написання лише однієї літери (йобоку), ми схильні зберігати в українській транскрипції написання саме двох літер [oo], що певною мірою сприятиме уникненню негативних звукових асоціацій з українською вульгарною лексикою» [10, с. 41].

На противагу цьому існує думка, що такий метод не можна вважати вдалим, оскільки усі українські голосні є складотворними (таким чином дві літери позначатимуть два склади), тоді як японський довгий голосний є одним складом, хоч і записується за допомогою двох символів. Також Коваленко О. додає: «Якщо, скажімо, запис «oo» позначає довгий голосний [o:], то як розрізнити його від звичайного подвійного «oo» [o.o]? Як бути з «імператором Мідзуноо» (後水尾天皇, ごみずのお)? Кінець його імені – це довге «o» [o:] чи два «o» [o.o]? По-третє, існують японські власні назви, де довге [o:] переує короткому «o». Наприклад, прізвище 大岡 [o:oka]. Як виглядає запис «Oooka»? Як на мене, виглядає зле» [5].

Мета статті – розглянути питання можливості відтворити довготу японських голосних звуків на письмі українською мовою без залучення додаткових діакритичних символів, а також проаналізувати запропоновані попередниками та інші теоретично можливі методи японсько-української *транскрипції* / *транслітерації* довгих голосних і визначити, на наш погляд, найбільш оптимальний.

Виклад основного матеріалу. Ця стаття є продовженням наших попередніх робіт із дослідження особливостей япон-

ських голосних [7; 11; 12], у результаті чого ми в більш повній мірі можемо актуалізувати дані про ці звуки та можливі способи їх практичної транскрипції українською мовою.

За словами Коваленка О., коли ми запозичуємо японське слово в українську мову, оригінальна довгота голосного «гине і у вимові, і на письмі», оскільки в українській літературній мові наявні лише короткі голосні звуки. «Саме тому в нас пани «Малопольний» [прізвище 小野, «Оно»] і «Великопольний» [прізвище 大野, «Оно»] будуть писатися однаково – «Оно» [...]. Проте для японознавця довгота голосного має смислороздільний сенс, так само як і для носія японської мови» [5]. У своїй роботі, присвяченій розробці японсько-української практичної транскрипції, науковець також зауважує, що рекомендація Українського правопису записувати довгі голосні у словах із фінських мов подвоєнням відповідних літер української абетки у випадку з японською мовою не спрацьовує. Автор наводить приклади слів (гасла імператорських правлінь), які при записі довгих голосних подвоєними стають занадто громіздкими або їх морфологічна структура може сприйматися хибно (こう. おう [ko:o:] – «коооо», じょう. おう [dzo:o:] – «джьо-ооо»), а, наприклад, ім'я «Хіроо» [çi.ro.o] може бути помилково сприйняте як [çi.ro:] [6, с. 213]. З огляду на це, ми дослідили існуючі на сьогоднішній день правила передачі українською мовою запозичень (географічних назв і термінів) із деяких мов (нідерландської (у Нідерландах і Бельгії), німецької, естонської і фінської), що також мають довгі голосні, які графічно відображаються в оригіналі.

Так, у Правилах та Інструкціях зауважується, що довгота голосних у нідерландській та німецькій мовах є важливою змістовно, однак такі звуки все ж рекомендовано записувати як короткі єдиною відповідною українською літерою: (нідерл.) *Vaarlo* – *Барло*, *Beegden* – *Бегден*, *Oploo* – *Опло*, *Buurt* – *Бюрт*; (бельг.) *Aalst* – *Алст*, *Eeklo* – *Екло*, *Meerle* – *Мерле*, *Moorslede* – *Морследе*, *Oostende* – *Остенде*; (нім.) *Aalen* – *Ален*, *Eekst* – *Екст*, *Voosen* – *Босен*, *Jeetze* – *Єтце* тощо [13; 14; 15]. На противагу цьому довгота у запозиченнях з естонської та фінської мов передається подвоєнням відповідних літер, як і в оригіналі: (ест.) *Kaavere* – *Каавере*, *Mustvee* – *Муствее*, *Oonurme* – *Оонурме*, *Uulu* – *Уулу*, *Võõpsu* – *Вуунсу*; (фін.) *Kaunistmaa* – *Каунісмаа*, *Eerikäinen* – *Еерікяйнен*, *Nerko* – *Неркоо*, *Muuruvesi* – *Муурувеси*, *Näätäntö* – *Няатямьо* тощо [16; 17].

Та, водночас, у Правилах і Інструкціях щодо мов, де голосні при конвертації скорочуються, знаходимо й такі традиційно записані приклади назв географічних об'єктів: (нідерл.) *Gaara*, *Maas*, *Maasbracht*, *Maasdam*, *Maasdeijk*, *Vaal*; (бельг.) *Vatervloot*; (нім.) *Saar*, *Saarbrücken*, *Saarburg*. Також у літературі різної тематики можемо натрапити на наукові терміни або імена деяких науковців нідерландського чи німецького походження із традиційно подвоєними голосними літерами. Так, в Астрономічному енциклопедичному словнику (2003) знаходимо прізвища астрономів «Бааде» (W. H. W. Baade); «Блаау» (A. Blaauw), «ван Маанен» (A. Van Maanen) чи «Оорт» (J. H. Oort). Від імені останнього також походить ряд таких термінів, як «межа Оорта», «сталі Оорта», «хмара Оорта» [18]. Прізвище Oort транслітерується / транскрибується як Оорт як у давніших (2003), так і в нових (2023) наукових роботах [19; 20]. У Малій гірничій енциклопедії (2007) присутні такі терміни, як [кратери] «маари» (від нім. *maar* – *вулкан*); мінерал «ломба(а)рдит», що походить від імені геолога «Ломбаарда»

(B. V. Lombaard); «маастрихтський ярус», що походить від назви міста «Маастрихт» (Maastricht) у Нідерландах; «рівняння Ван-дер-Ваальса», «рідина Оствальда де-Ваале», «температура Нееля», «система Стопс-Геерлен», «шкала Мооса» тощо [21].

Крім того, пригадаємо різні існуючі види запису довгого /e/: так, прізвище нідерландського науковця Зе(е)мана (P. Zeeman) передається як «Зеєман» [22] або «Зеєман» [23]; а нідерландського художника Верме(е)ра (J. Vermeer) записують як «Вермеєр» [24], «Вермеєр» [25] чи коротко «Вермер» [26].

Як бачимо, певна кількість власних назв, запозичених із мов, що мають довгі голосні, традиційно закріпилася в українській мові із дублюванням відповідних літер (вірогідно під впливом написання), і цей процес не оминув не лише фінські мови.

З питанням передачі довготи також перегукується питання передачі збігу якісно однакових голосних. Так, Лоуренс Лабрюн зазначає, що більшість японських фонологів ідентифікують другу частину комбінацій мор у таких словах, як 空港 (くうこう, *аеропорт*), як «особливий сегмент», що позначається як /~/ або /R/ у фонематичній транскрипції і як [:] – у фонетичній, а не як окрему мору у послідовності двох ідентичних коротких голосних. Таким чином, くうこう транскрибується фонематично як /ku~ko~/ і фонетично як [ku:ko:]. Довгий голосний такого типу розглядається як одна сегментна одиниця, пов'язана з двома просодичними позиціями. Отже, таке слово, як こう [ko:] (*такий*), відповідає двом базовим одиницям ритму (двом морам) та при цьому є однією сегментною одиницею. Однак деякі з фонетично довгих голосних японської мови слід аналізувати фонематично як послідовність двох окремих сегментів з однаковою фонетичною якістю (подвійні голосні), а не як єдиний сегмент, пов'язаний із двома просодичними позиціями. Такі збіги структурно не відрізняються від послідовностей двох різних голосних, просто обидва звуки мають однакову якість. Хоча «подовжені» і «подвійні» послідовності зазвичай реалізуються ідентичним чином у нормальному мовленні, фонетична різниця між двома елементами подвійного голосного може з'явитися у повільному чи акуратному мовленні у формі паузи або легкої гортанної змички [27, sect. 2.7.3]. Враховуючи це, вбачається важливим і передача такої різниці при *транскрипції* / *транслітерації*.

«Справжніми» довгими голосними за Лабрюном [27, sect. 2.7.3–2.7.5] можуть вважатися послідовності якісно однакових голосних:

1) у межах однієї ієрогліфічної основи (IO): 数(すう, *число*) – [su:]; 名(めい, *ім'я*) – [me:]; 習(しゅう, *вивчення*) – [eɯ:];

2) які є результатом еволюційного злиття голосних (іноді викликаного втрагую інтервокального приголосного) з наступним компенсаторним подовженням: 素人(しろひと → ひろうと, *аматор*) – [ɕiro:to]; 扇(あふぎ → あうぎ → おうぎ, *віяло*) – [o:ɲi]; 胡瓜(きゅうり → きゅうり, *огірок*) – [kɕu:ɲi]; 昨日(きのふ → きのを, *вчора*) – [kɕino:]; 今日(けふ → けう → きょう, *сьогодні*) – [kɕjo:]; 神戸(かみべ → かうべ → こうべ, *місто Кобе*) – [ko:be]; 新潟(にひがた → にいがた, *префектура Ніґата*) – [ɲi:ɲata]; 十(とを → とお, *десять*) – [to:]; 行こう(いかむ → いかう → ico:う, *ходімо*) – [iko:]; 用いる(もちきる → もちいる, *використовувати*) – [mo:ei:ɲu];

3) які є результатом просодичного подовження: おねえさん [one:san], *старша сестра*; ひーふーみー [ɕi:ɸu:mi:], *один, два, три*; まーちゃん [ma:ɕan], *зменшувально-нестливе від імені «Масаки»*; かーどー [ka:do:], *вівторок і субота*.

З іншого боку, у наступних прикладах бачимо послідовності двох ідентичних голосних, між якими можлива пауза / змичка: 湖(みず. うみ) – [mizu'umi:], *озеро (вода + море)*; 里親(さと. おや) – [sato'oja], *приймні батьки (селище + батьки)*; 羽蟻(は. あり) – [ha'ari:], *крилаті мурахи (крила + мурахи)*. Це стосується як іменників, так і випадків, коли голосний відіграє флексійну роль у прикметниках чи дієсловах як кінцеве /i/ в やさしい [jasai:] *добрий, м'який*; кінцеве /u/ в すう [suɯ:], *курити*; чи друге /i/ в きいて [kiite:], *чути і...*

Крім того, різниця між «справжніми» довгими і подвійними голосними додатково виправдовується тим фактом, що у подвоєних голосних другий елемент може виступати ядром наголосу (みずう\み, *озеро*; とお\かった, *було далеко*; おお\い, *багато*), тоді як у «справжніх» довгих голосних нести наголос може лише перша мора з пари.

Цікаво, що в орфоепічному словнику NHK (2016) подані два варіанти наголосу для слова 湖 (*озеро*), де ядром є або голосна мора /y/ (みずう\み), або мора /zu/, що йї передую (みず\うみ), подібно до того, як ядро наголосу зміщується на початкову мору «справжнього» довгого голосного. Таким чином, можна помітити різницю при вимові слова: коли ядром є мора /y/ – тоді зияння відчутне більш сильно, і коли вона ядром не є – вимова більш злита [28].

Лабрюн також зауважує, що в деяких словах, у яких довгий голосний є результатом втрати інтервокального приголосного, як-от 氷(こほり → こおり) [ko:ɲi], *лід*, чи 大きい(おほき → おおきい) [o:kɕi:], *великий*, все стає більш неоднозначним. У таких словах довге /o/ пишеться як おお, а не як おう. Досить імовірно, що [o:] в слові こおり (*лід*, лексема *ваго*) і в слові こうり (*аксіома*, лексема *канто*) деякі сучасні мовці фонологічно сприймають однаково як «справжній» довгий голосний, тоді як інші можуть мати інше уявлення під впливом написання, де こおり має подвійний голосний. Науковець підсумовує, що в словах *ваго* і *канто* усі справжні довгі голосні сучасної мови, за винятком просодичних подовжень, еволюційно походять від подвоєних голосних. Таким чином, природна доля подвійного голосного полягає в тому, щоб перетворитися на «справжній» довгий голосний, і момент цієї трансформації природним чином змінюється залежно від слів або окремих мовців [27, sect. 2.7.3].

Отже, спостерігаємо, що японська тенденція до злиття при вимові подвійних голосних у єдиний довгий голосний вельми подібна до вимови подвійних голосних носіями української мови, зокрема, у таких словах іноземного походження, як «координата», «зоопарк», «ноосфера» і т.п., чи у словах зі збігами голосних на стику морфем, як-от «заарештований», «пообідній», «зеленоокий», «неефективний», «неетичний» тощо. Можемо підсумувати, що розрізнення «справжніх» довгих і подвійних голосних важливе на письмі задля коректної передачі будови слів, однак «роздільна» чи «злита» вимова часто залежить від індивідуальних особливостей мовлення різних мовців. Тому, на нашу думку, подвоєння українських літер на позначення довготи може бути виправдане.

Однак проблемою залишається запис слів, де при застосуванні такого методу утворюватимуться послідовності більше ніж двох однакових голосних. Так, слово 大叔母(おお. お. ば, *двоюрідна бабуся*) – [o:oba] при подвоєнні голосних може набути вигляду «оооба». Макрон (при *транскрипції*) полегшує ситуацію (/боба/), однак, якщо його опустити (при *транслі-*

терації), утвориться слово «ооба», яке у зворотному порядку можна буде трактувати вже як [o:ba] (大場, *широке місце*; 大葉, *велике листя*). Враховуючи смислорозрізнявальну функцію довготи звуків, таким чином можуть штучно утворюватися пари «ідентичних» слів, як-от вже згадане вище прізвище «Оно» чи імена на кшталт しろ [eiɾo] і しろう [eiɾo:], що обоє стануть «Шіро». У цьому конкретному випадку теоретично можливо диференціювати імена за допомогою наголосу («Шіро» і «Шіро́»), однак це також означатиме використання додаткового символу, які, зазвичай, опускаються. Також варіант із наголосом не підійде для слів, які містять більше одного подовження: так, наприклад, コーヒーメーカー (*кавоварка*) перетвориться на незграбне «кохімека́». Таким чином ми стикаємося з тим, що як метод «подвоєння літер», так і метод «опускання макронів» не можуть у повній мірі задовольнити і мову-джерело, і мову-мету.

Вочевидь питання довготи в японській мові ускладнюється багатьма змінними. У *транскрипції*, де важливо передавати оригінальну структуру слова, а також дозволене використання діакритичних знаків, ситуація дещо легша. Варто враховувати такі основні фактори: (1) чи є конкретна комбінація подовженим голосним у межах однієї ІО або лексеми *ваго* чи *тайрайто*; (2) чи є конкретна комбінація послідовністю голосних на стику різних ІО в одному корені або на стику різних морфем (наприклад, чи другий голосний у послідовності відіграє роль флексії). Відповідно до цього, ми підтримуємо ідею попередників щодо використання макронів над довгими голосними для першого випадку (/a~/ → [ā]); у другому – пропонується використовувати подвійний (продубльований) голосний (/a.a/ → [aa]). Однак додамо уточнення: раніше ми визначили, що довготу звуків /e/ та /i/ у *транскрипції* також доцільно передавати за допомогою макронів замість комбінацій «ей» та «іі» відповідно [7, с. 112; 11, с. 68], саме тому «ми зможемо використовувати весь ряд голосних з макроном ([ā, ī, ŷ, ē, ō]) без зайвих винятків» [11, с. 68]. Таким чином, чотири різновиди /ei/-/e~/ [12, с. 189] на прикладі наступних слів можуть бути *транскрибовані* як: (1) 先生 (せん. せい) [сенсē]; (2) 毛糸 (け. いと) [кеіто]; (3) お姉さん (お. ねえ. さん) [о-нē-сан], メール [мēру]; (4) 乗換駅 (のり. かえ. えき) [норікаеєкі].

У контексті ж *транслітерації* стикаємося як із відсутністю довгих голосних в українській мові, так і з вимогою відсутності діакритичних знаків. Враховуючи думки попередників, загальні тенденції та деякі результати наших пошуків, охарактеризуємо низку можливих варіантів *транслітерації* японських довгих голосних українською мовою.

Варіант перший – повне ігнорування подовжень. Саме в такому вигляді в українській мові закріпилися, наприклад, такі назви міст, як «Кобе», «Осака», «Токіо», а також низка реалій, як-от «айкідо», «дзюдо» («джюдо»), «синто» («шінто») тощо. Відмітимо, що такий варіант став свого роду традиційним – він виявився найпоширенішим на практиці у різних сферах. Так, можемо навести прикладом допис на офіційній сторінці Посольства Японії в Україні у соціальній мережі X (Twitter) від 31 травня 2023 року, у якому йдеться: «Вітаємо українського борця сумо Шіші (Сергія Соколовського) з виходом у другий дивізіон професійної ліги сумо Японії та отриманням звання «джурьо»» [29]. Тут звернемо увагу на три японських слова, записані українською мовою, два з яких в оригіналі містять довгі голосні: 十両 (じゅう. りょう, *ранг*

сумоїста) → [джіурьō], записаний як «джурьо»; 相撲 (すもう, *вид спорту*) → [сумō], записаний традиційно як «сумо» (старе запозичення).

Однак, проблема цього методу полягає в тому, що, по-перше, таким чином може бути втрачена можливість смислового розрізнення слів. По-друге, на нашу думку, він не підходить для лексем, які містять більше одного-двох подовжень: так, наприклад, вже згадана раніше *кавоварка* (コーヒーメーカー) стає занадто обрізаним «кохімека», а 高校 (こう. こう, *старша школа*), перетвориться на «коко» (ідентичне з ここ, *тут*). Також проблемою є передача слів із подовженням /o/ за допомогою お, як-от におり (*лід*), とおる (*переходити*), とおい (*далекий*), おおい (*багато*), おおきい (*великий*), とおか (*десятий день*), とお (*десять*) тощо, які при опусканні макронів перетворюються на не завжди зрозумілі «корі», «тору», «тої», «ої», «тока», «то»... Винятком стає хіба що назва міста «Осака» ([ōсака]), що вже набула поширення в скороченій формі.

Крім того, вважаємо, такий метод порушує ритм японських слів, оскільки, враховуючи напрацювання попередників, із п'яти японських голосних ми маємо змогу передати довготу лише двох: /e~/ записати як «ей» (за умови えい у межах однієї ІО в оригіналі) та /i~/ записати як «іі». Решта голосних (/a, y, o/) традиційно скорочуються. Відомо, що ритм японської мови – це не лише низка однакових за тривалістю тактів – мор. На паруванні мор за певними правилами базується також ритм стоп, а довгі голосні (кожна комбінація стандартно складається з двох мор) є одним із важливих елементів «стопоутворення» [30]. Таким чином, наприклад, слово 自動車 (じ. どう. しゃ [джідошя]), *автомобіль*, що має ритм «1–2–1» (タ・タン・タ), у результаті скорочення може стати «джідошя» із ритмом «2–1» (タン・タ); вищезгадане місто «Осака» за відсутності передачі довготи на початку часто вимовляється незнавцями як «Оса́ка», а прізвище письменника Нацуме Сосеки ([сōсекі]) часто перетворюється на «Сосе́кі» тощо.

Варіант другий – використання подвійних голосних. Окрім науковців, яких ми згадували на початку статті, такий спосіб використовували Діброва А. і Одинець В., автори першого в історії українсько-японських мовних взаємин «Українсько-ніппонського словника», виданого у Харбіні у 1944 році, де можемо бачити запис, наприклад, слова ちょう (*метелик*) як «чоо» [31, с. 113]. Такий спосіб згадується і в Українському правописі (2019) щодо запозичень із деяких мов: «Подвоєння букв на позначення голосних в іншомовних власних назвах, передаємо подвоєнням відповідних українських букв» як у словах «Аарне», «Заале», «Куусінен», «Тоомінг», «Ванзее» тощо [32, § 137]. Таким чином можливо записати вищенаведені приклади як «сумоо», «коокоо», «коохіімеєкаа» тощо.

На нашу думку, на практиці пересічному читачеві може бути абсолютно байдуже на морфологічну структуру оригіналу чи можливість відтворити оригінальне ієрогліфічне написання *транслітерованого* слова (для таких випадків за потреби, наприклад, у науково-популярній літературі можливо наводити оригінальне написання у виводах або транскрипцію). Водночас такий метод здатен відтворювати довгі голосні та зберегти ритм слів.

На підтримку цього варіанту також розглянемо дослідження Головач У. (2022), за визначенням якої істотне значення має розрізнення між *засвоєними* та *незасвоєними* словами чужомовного походження. Науковиця наводить показовий приклад

різниці між *засвоєним* ім'ям біблійного персонажа «Рахиль» та *незасвоєними* сучасними чужомовними іменами біблійного походження, де більший акцент іде на передачу вимови імен у мові-джерелі: англ. *Rachel – Рейчел*, нім. *Rachel – Рахель*, фр. *Rachelle – Рашель* тощо [33, с. 194].

Ні звучання, ні написання *засвоєних запозичень* у мові-джерелі не мають визначального значення для їх написання українською мовою, що визначається традицією, зокрема часом і шляхом входження чужого слова до українського мовного вжитку. Такі слова пройшли через різні процеси фонологічної та морфологічної адаптації до законів української мови і фактично стали українськими. Так, наприклад, у них відбився перехід «і» → «и» чи «г» → «ґ» [33, с. 194–195], що можемо спостерігати у таких словах, як «рикша» ([джірінкі^ошя]), «гейша» ([гешя]) чи «орігамі» ([орігамі]).

Натомість *незасвоєні запозичення* не підлягають адаптації до звукового ладу української мови і природно відчуються мовцями як незвичні і чужорідні. Рекомендовано передавати такі слова в українській мові відповідно до принципів практичної транскрипції та враховувати дві засади: (1) у їхньому написанні не треба мотивуватися адаптацією чужомовної назви до звукового ладу питомо українських слів; (2) написання має максимально відбивати їхній фонемний (звуковий) склад у мові-джерелі [33, с. 197].

Спираючись на ці рекомендації, зауважимо, що серед повністю засвоєних українською мовою японських слів, окрім вищезазначених, можна виділити, наприклад, такі власні й загальні назви, що містять довгі звуки в оригіналі, як «Токіо» ([тōккō]), «Кіото» ([ккōто]), «Осака» ([ōсака]) чи «Кобе» ([ккōбе]); «кендо» ([кендō]), «ронін» ([рōнін]) чи «тофу» ([тōфу]). Ці назви є відносно старими запозиченнями, та, відповідно, вже не підлягатимуть новому практичному транскрибуванню. Однак переважна більшість японських слів і досі є незасвоєною українською мовою.

Серед інших принципів практичної транскрипції незасвоєних запозичень, визначених Головач У., у контексті нашої теми виділимо наступний: «Фонологічний принцип (як базовий) доповнюється графічним». Науковиця зауважує, що елементи графічного принципу вмотивовані у деяких випадках ще й важливим критерієм *впізнаваності* чужої власної назви, оскільки в сучасному світі найбільший обсяг інформації передається у письмовій формі. Та з огляду на цей критерій рекомендовано зберігати у правописі запозичень не лише подвоєння букв на позначення приголосних (нім. *Vonn – Бонн*; фр. *Luc Besson – Люк Бессон*; англ. *Sheffield – Шеффілд* тощо), а й аналогічно зберігати подвоєння голосних (нідерл. *Maas – Маас*, *Maastricht – Маастріхт*; ест. *Jaak Urmet – Яак Урмет*; нім. *Neef – Нееф*, *Soost – Зоост* тощо) [33, с. 202-203].

Варіант третій – використання простих розділових знаків. Значною проблемою другого варіанту залишаються утворення по типу вже згаданого «оооба», що зумовлює актуальність подальшого його вдосконалення.

У пошуках адекватного варіанту передачі подовжень в Українському правописі знаходимо правило використання дефісів у звуконаслідувальних словах [32, § 35.6.4], утворених повтореннями, або вимовлених протяжно («ой-ой-ой», «ох-хо-хо», «аге-е-й»), що дозволило нам припустити можливість подібного запису японських довгих голосних («сумо-», «ко-ко-», «ко-хі-ме-ка-»). Теоретично цей варіант візуально

подібний до запису подовжень *катаканю* за допомогою риски і міг би бути більш зручним за макрони чи циркумфлекси, однак залишається під питанням ступінь зрозумілості такого запису пересічними читачами. Наше скромне опитування близько десятка оточуючих, не знайомих із японською мовою, продемонструвало, що такі люди зовсім не асоціюють дефіс із довготою і вимовляють голосні так само короткими, як і звичай. Таким чином, цей варіант не видався життєздатним, однак, вважаємо, прості розділові знаки все-таки можуть стати у пригоді як допоміжний метод.

Безперечно, в окремих випадках накопичення низки однакових літер виходить занадто громіздким і важким для прочитання. Саме тут теоретично можливо припасувати дефіси чи апострофи для розділення комбінацій однакових літер, довгих за дві. На нашу думку, доцільно спиратися саме на попарне розділення мор та розташовувати знак на стику Ю, оскільки це повністю відповідатиме поділу японського слова на стопи в оригіналі, де комбінація мор із довгим голосним стандартно рахується як одна стопа тривалістю у два такти.

Раніше ми розглядали подібну ситуацію із розділенням на письмі «й» та наступних голосних, де дійшли висновку, що між дефісом і апострофом саме останній буде більш вдало демонструвати розмежування складів у межах кореня (тоді як дефісом здебільшого відділяють афікси чи розділяють складні слова) [11, с. 67], саме тому пропонуємо використовувати апостроф і для розділення низок ідентичних голосних літер, довгих за дві. Цей метод також споріднить розмежування довгих голосних із апострофом після «й» і «н» перед голосними у межах коренів. Таку ж пропозицію бачимо у Федоришина М. [34], наприклад, для запису слова *西歐 (せい.おう, Західна Європа)* → «сей'оо». Хоча далі науковець зауважує, що довготу голосних варто позначати лише у навчальних текстах та словниках, через що за такою логікою у художньому тексті «сей'оо» має скоротитися до «сей'о».

Також важливою є не абсолютна побуквена передача, заснована на *кані*, оскільки такі сполучення, як *えい* та *おう* в стандартній японській мові складаються з якісно однакових голосних та за нормами МФА транскрибуються як [e:] та [o:]. І якщо *えい* можливо записати як «ей», то *おう* як «оу» підходить лише для закінчень дієслів у словниковій формі чи збігів голосних на стику Ю, як у слові *子牛 (こ.うし) – «коуші»* (на противагу *格子 (こう.し) – «кооші»*). Таким чином, наступні приклади слів можуть бути *транслітеровані* як *大叔母 (おお.お.ば, двоюрідна бабуся) → «оо'оба»; 往々 (おう.おう, часом, іноді) → «оо'оо»; 大奥 (おお.おく, внутрішній (жіночий) палац) → «оо'оку»; 覆う (おお.う, покривати) → «ооу» (*«оо'у»); 豪雨 (ごう.う, сильний дощ) → «гооу» (*«гоо'у»); 五黄 (ご.おう, п'ятий із дев'яти традиційних астрологічних знаків) → «го'оо»; 長音 (ちょう.おん, довгий голосний) → «ч'оо'он»; 拗音 (よう.おん, палаталізований звук) → «й'оо'он». А згадані на початку роботи гасла *こうおう* і *じょうおう* чи імена *ひろお, ごみずのおてんのう* і *おうおか* можливо було б передати як «коо'оо» і «дж'оо'оо», (*) «Хіро'о» на противагу «Хіроо» (ひろう), (*) «Го-Мізуно'о-тенно» і «Оо'ока».*

Предметом подальшої наукової дискусії може бути доцільність використання апострофів і між збігами якісно однакових голосних (які вище ми позначили зірочками), не довгими за дві літери, що теоретично допоможе уникнути плутанини, як-от між *呼応 (こ.おう, [коō]) → «ко'оо» (узгодженість),*

好悪 (こう. お, [kōo]) → «коо'о» (*симпатія і антипатія*) та 康応 (こう. おう, [kōō]) → «коо'оо» (*період правління 1389–1390 pp.*). А вже згадані вище чотири різновиди /ei/-e~/ на прикладі наступних слів таким чином можуть бути *транслітеровані* як: (1) 先生 (せん. せい) «сенсей»; (2) 毛糸 (げ. いと) «кеіто»; (3) お姉さん (お. ねえ. さん) «о-нее-сан», メール «мееру»; (4) 乗換駅 (のり. かえ. えき) «норікае'екі».

На додачу візуалізуємо вживання апострофа в усіх розглянутих випадках: між (1) «й» та голосними, (2) «н» та голосними, (3) збігом більш, ніж двох однакових літер при записі довгих голосних → «Хей'ан», «кін'ен», «чьоо'он» (у *транскрипції*: [х'єан], [к'ін'єн], [ч'ьон]).

Вважаємо, цей варіант *транслітерації* є досить життєздатним і може вирішити проблему передачі японських довгих голосних українською мовою. З іншого боку він занадто різниться з *транскрипцією*, при якій застосовуються макрони, і на виході ми отримуємо дві досить різні системи. Та, хоча ми більше схиляємося до використання саме подвоєних літер, перший варіант запису зі скороченням голосних, який сам собою склався традиційно, на нашу думку, із високою вірогідністю і надалі залишатиметься найбільш поширеним в усіх сферах.

Висновки з дослідження й перспективи подальших пошуків. Отже, зауважимо, що питання передачі японських довгих голосних українською мовою є одним із найбільш важливих, багатограних та складних. Метод скорочення оригінальної довготи (опускання макронів) при *транслітерації* українською мовою, яка оперує лише короткими голосними, склався традиційно, та, водночас, подекуди не до кінця задовольняє ні мову-джерело, ні мову-мету. Враховуючи деякі пропозиції попередників, досвід практичної транскрипції інших мов засобами української абетки та особливості будови і ритму японських лексичних одиниць, серед розглянутих нами способів передачі, вважаємо, найбільш доцільним є подвоєння відповідних українських голосних. Цей метод також видається неідеальним, однак може бути вдосконалений за допомогою використання апострофів для розмежування нагромаджень ідентичних літер. Таким чином можемо сформулювати наступні правила *транскрибування / транслітерації* українською мовою комбінацій мор, що позначають довготу голосних у японській мові (з використанням подвоєних літер).

«Справжні» довгі голосні (в одній Ю)

/aa/ → [ā], «аа»: スタート [су^отāто], «стаато».

/jaa/ → [jā], «яа»: シャーペン [шяпен], «шяапен».

/ii/ → [ī], «іі»: お兄さん (お. こい. さん) [о-ні-сан],

«о-ніі-сан».

/uu/ → [ū], «уу»: 空気 (くう. き) [кūкі], «куукі».

/juu/ → [jū], «юу»: 有名 (ゆう. めい) [jūмē], «юумей».

/ee/ → [ē], «еє»: メートル [мēтору], «меєтору».

/ei/ → [ē], «ей»: 先生 (せん. せい) [сенсē], «сенсей».

/oo, ou/ → [ō], «оо»: 多い (おお. い) [ōі], «ооі»; 学校 (がっ. こう) [гаккō], «гаккоо».

/jou/ → [jō, bō], «йоо, боо»: 教育 (きょう. いく) [к'ьōіку], «к'ьоо'іку» (*«к'ьоо'іку»).

Збіги якісно однакових голосних на стіку різних Ю

/a.a, i.i, u.u, e.e, o.o/ → [aa, ii, uu, ee, oo], «аа, іі, уу, еє, оо»: 場合 (ば. あい) [баай], «баай»; 押し入れ (おし. いれ) [ошііре], «ошііре»; * 湖 (みず. うみ) [мізуумі], «мізуумі»; 会厭 (え. えん) [еєн], «еєн»; 小鬼 (こ. おに) [кооні], «кооні».

/ja.a, ju.u/ → [ja, ju], «яа, юу»: 冷や汗 (ひや. あせ) [хіяасє], «хіяасє»; 飲酒運転 (いん. しゅ. うん. てん) [іншо-ун-

тен], «іншо-унтен» (тут розділення дефісом, оскільки слово складне).

Наостанок зауважимо, що усі думки й пропозиції, викладені вище, є полем для подальших досліджень та удосконалень. Зокрема, предметом наукової дискусії може стати доцільність розмежування збігів якісно однакових голосних апострофом задля відображення морфологічної структури слова: «ба'ай», «мізу'умі», «е'єн», «ко'оні» по аналогії з 長音 (ちょう. おん, [ч'ьон]) «ч'ьоо'он»; 大岡 (おお. おか, [бока]) «Оо'ока».

Література:

- Бондаренко І. Транскрипція японської лексики літерами українського алфавіту. *Записки з українського мовознавства*. 1999. № 7. С. 77–88.
- Японсько-український словник / уклад.: І. Бондаренко та ін. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 464 с.
- Комісаров К., Боришполец Ю. Синтагматичні та парадигматичні виміри японської мови як лінгвістична основа методики її навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. № 66, Т. 2. С. 256–262.
- Букрінко А. Особливості функціонування синонімів, утворених шляхом перестановки компонентів, у японській мові (на прикладі звичаїв та звичаїв). *Закарпатські філологічні студії*. 2020. № 14(1). С. 239–243.
- Коваленко О. (Sashko Kovalenko). *Маргінальне. Навієне імператором Мідзуноо*. Facebook, 2023, 11 жовтня. URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0233qQpgEBdppf7GJMKBwLBMQuo1WSXmaZjkNXQ2cmR8y2ipNxETS6vfgCwWY48aful&id=100004170377388 (дата звернення: 24.04.2024).
- Коваленко О. Система японсько-української практичної транскрипції. Фонетичний аналіз. *Збірник наукових праць Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії*. 2012. Т. XXIX. С. 197–215.
- Дементьєва Т. Особливості передачі японських голосних звуків українською мовою: питання редукції голосних і термінологічного розмежування різновидів практичної транскрипції. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. № 31. С. 109–115.
- Федоришин М. Особливості викладання основ японського письма у Львівській політехніці. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Проблеми лінгвістики науково-технічного тексту. 2007. № 586. С. 39–42.
- Японсько-український тематичний словник ономаатопеїчної лексики / уклад.: Егава Х., Кобелянська О. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. 420 с.
- Семенко С. Особливості перекладу японської термінологічної лексики тенрійської релігії (на матеріалі тексту «Офудесакі»). *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація. 2016. № 6. С. 39–45.
- Дементьєва Т. Особливості передачі японських напівголосних звуків українською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2023. № 64. С. 64–70.
- Дементьєва Т., Вознюк Г. Особливості передачі японських голосних звуків українською мовою: питання відповідників і «дифтонгів». *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2023. Т. 34(73), № 5. С. 184–192.
- Правила передачі українською мовою географічних назв і термінів Нідерландів: затверджено наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 11.08.2014 р. № 302. Офіційний вісник України. 2014. № 71. С. 80. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1002-14#Text> (дата звернення: 30.04.2024).
- Правила передачі українською мовою географічних назв і термінів Бельгії: затверджено наказом Міністерства аграрної політики

- та продовольства України від 11.06.2014 р. № 220. Офіційний вісник України. 2014. № 54. С. 191. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0681-14#n13> (дата звернення: 30.04.2024).
15. Інструкція з передачі українською мовою німецьких географічних назв і термінів. Вид. 1. Київ: Міністерство екології та природних ресурсів України, 2001. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Minekoersursiv_Ukrainy/Instruktsiia_z_peredachi_ukrainskoiu_movoiu_nimetskykh_heohrafichnykh_nazv_i_terminiv/ (дата звернення: 30.04.2024).
 16. Правила передачі українською мовою географічних назв і термінів Естонії: затверджено наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 11.06.2014 р. № 223. Офіційний вісник України. 2014. № 54. С. 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-14#Text> (дата звернення: 30.04.2024).
 17. Інструкція з передачі українською мовою географічних назв і термінів Фінляндії: затверджено наказом Державної служби геодезії, картографії та кадастру від 10.03.2006 р. № 21. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Minekoersursiv_Ukrainy/Instruktsiia_z_peredachi_ukrainskoiu_movoiu_heohrafichnykh_nazv_i_terminiv_Finlandii/ (дата звернення: 30.04.2024).
 18. Астрономічний енциклопедичний словник / ред. І. Климишина, А. Корсунь. Львів: Головна астрономічна обсерваторія НАН України: Львів. національний університет ім. Івана Франка, 2003. 548 с. <https://astro.lnu.edu.ua/astro/> (дата звернення: 20.04.2024).
 19. Шульман Л. Походження комет. *Вісник астрономічної школи*. 2003. Т. 4, № 2. С. 43–54.
 20. Заспа Ю. Тройсті мультиплікативні терморезонанси на спектрах обмінного інерційного випромінювання, згенерованого в нерівноважних середовищах з контактними розривами в технічних, космічних, псевдоелементарних та біологічних системах у комплексному просторі з триплетним порушенням антисиметрії. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Технічні науки*. 2023. № 2. С. 120–133.
 21. Мала гірнича енциклопедія / ред.: В. Більцький. Донецьк: Донбас, 2007. Т. 2: Л–Р. 670 с.
 22. Гаврилюк К., Савченко О. Розрахунок параметрів експериментального обладнання для спостереження ефекту Зеємана. *Матеріали Всеукраїнської наукової студентської конференції «Актуальні проблеми фізики та їх інформаційне забезпечення» (21–22 квітня 2021 року)*. Харків: НТУ «ХПІ». С. 14.
 23. Лозицький В., Яковкін І., Кравченко С., Тарашук В. Порівняння різних методів вимірювання магнітних полів у сонячних спалахах. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Астрономія*. 2021. № 1(63). С. 15–20.
 24. Місюн А. *Gaudeamus igitur*: посмішка в голландському живописі XVII ст. *Доба / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології*. 2020. № 2(34). С. 122–132.
 25. Семенець О., Яковлева О. Образна система роману «Благоволительки» Дж. Літтеля: інтермедіальний аналіз (на прикладі жіночих образів). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2023. № 63. С. 121–125.
 26. Кравченко Л., Манько Р., Олексин Н. Рецепція та інтерпретація голландського живопису «золотої доби» у творчості Збігнева Герберта. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2022. № 56. С. 197–201.
 27. Labrune Laurence. *The phonology of Japanese: rev. and updated ed.* Oxford: Oxford University Press, 2012. 320 p.
 28. NHK日本語発音アクセント新辞典 / ed. by NHK放送文化研究所. 東京: NHK出版, 2016. 1764 p.
 29. Посольство Японії в Україні (@JPEmbUA). *Вітаємо українського борця сумо Шіші (Сергія Соколовського) з виходом у другий дивізіон професійної ліги сумо Японії та отриманням звання «джорьо»*. X, 2023, 31 травня. URL: https://x.com/JPEmbUA/status/1663862813008314370?t=aSZMubL_JjzQFBBjFX7Ezw&s=35 (дата звернення: 06.12.2023).
 30. 大高 博美. 日本語のリズムに見られる二種類の等時性表示単位: モーラと 2 モーラフット. *言語と文化*. 2023. № 26. P. 1-16.
 31. Комарницька Т., Комісаров К. *Сучасна японська літературна мова*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. Т. 1. 320 с.
 32. *Український правопис* / ред.: Є. Мазніченко та ін. Київ: Наукова думка, 2019. 390 с.
 33. Головач У. До питання правопису чужомовних власних назв: ще раз про концептуальний підхід та головні принципи. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. 2022. № 8. С. 187–211.
 34. Федоришин М. *Українська транскрипція японської мови. Методичний посібник з основ японського письма: фонетична транскрипція*. Львів: Львівська політехніка, 1994. 27 с.

Dementieva T. Practical transcription of Japanese long vowels into Ukrainian

Summary. The paper is devoted to the problem of developing a method of Japanese-Ukrainian practical transcription of words containing long vowels: Ukrainian Japanese scholars have proposed a number of methods, most of which have been implemented in scientific activities, but in the absence of established norms, the conversion of these sounds in Ukrainian publications varies considerably. The possibility to reproduce the longitude of Japanese vowels into Ukrainian without the use of additional diacritical marks unfamiliar to the average reader, and at the same time to reflect the structure of the original word and its rhythm correctly, was considered. The author analyses a number of possible methods of a long vowels' transcription / transliteration and determines that the most common in practice is the traditionally used method, which involves shortening of long sounds and writing it with a single corresponding Ukrainian letter, since it is known that there are no long vowels in Ukrainian. At the same time, this method sometimes does not fully satisfy either the source language or the target language. The experience and recommendations for the practical transcription of borrowings from some European languages into Ukrainian, as well as the peculiarities of the rhythm of Japanese lexical units are considered. It is determined that, unlike transcription, where it is advisable to use macrons, the method of writing long vowels by doubling the corresponding Ukrainian letters can be considered more optimal for transliteration. In order to reflect all the peculiarities of the original pronunciation more correctly, which is a requirement for modern practical transcription of unlearned borrowings, this method can be improved by introducing apostrophes to distinguish between clusters of identical letters. Based on the analysis, possible rules for transcription / transliteration into Ukrainian of morae combinations denoting long vowels in Japanese were formulated.

Key words: Japanese language, Japanese phonetics, long vowel sounds, transcription, transliteration, Japanese-Ukrainian practical transcription.